

KANNATTAAKO KANSAINVÄLINEN TYÖSSÄOPPIMINEN?

Kokemuksia Tšekeistä

Opinnäytetyö
Metsäalan perustutkinto
Metsuri-metsäpalveluiden tuottaja
Noora Jormakka
Pohjoisen Keski-Suomen
Oppimiskeskus
30.05.2013

Osasto Luonnonvara-ala	Koulutusammatti Metsuri-metsäpalveluiden tuottaja
Tekijä Noora Jormakka	
Työn nimi Kannattaako kansainvälinen työssäoppiminen? Kokemuksia Tšekeistä	
Oppiaine/opintokokonaisuus Metsäalan perustutkinto	
Esittämispäivämäärä 30.05.2013	Sivumäärä 10
	Liitteet / kpl 0
<p>Opinnäytetyössä tarkastellaan kansainvälisen työssäoppimisen merkitystä luonnonvara-alan ammattiopinnoissa. Esimerkkinä käytetään Pohjoisen Keski-Suomen oppimiskeskuksen käynnistämää New Guide -hanketta.</p> <p>Alkuun kartoitetaan ammattiopiskelijan mahdollisuuksia hankkia kansainvälisiä kokemuksia, sitten tarkastellaan New Guide -hankkeen taustaa ja sitä, mitä siihen osallistuminen opiskelijan kannalta tarkoittaa. Työn raporttiosuudessa kerrotaan, millaista oli lähteä ensimmäisten joukossa kuuden viikon työssäoppimisjaksolle Tšekkeihin ja mitä metsäalan työssäoppiminen siellä käytännössä oli.</p> <p>Tämän jälkeen pohditaan, millaisen lisän vaihtojakso toi ammattiopintoihin ja mikä merkitys sillä on yksittäiselle opiskelijalle. Kokemus antoi paljon: uusia näkökulmia sekä hyvää aikaisempien opintojen kertausta, mutta varsinaista oman alan työkokemusta se ei juuri kartuttanut. Työn lopussa käsitellään matkan hyviä ja huonoja puolia sekä sitä, vastasiko kansainvälinen työssäoppiminen tässä tapauksessa työssäoppimisen määritelmää.</p>	
Avainsanat kansainvälisyys, työssäoppiminen, metsäala	

SISÄLLYSLUETTELO

1	JOHDANTO	1
2	KANSAINVÄLISYYS AMMATTIOPINNOISSA	1
2.1	AMMATTIOPINNOT JA VAIHTOMAHDOLLISUUDET	
2.2	OMAN KOULUNI HANKKEEN TAUSTAA JA TAVOITTEITA	
3	OPISKELIJAVAIHTO KÄYTÄNNÖSSÄ	3
3.1	VAIHTOON VALMISTAUTUMINEN	
3.2	MITÄ TEHTIIN JA MISSÄ MENTIIN	
4	MITÄ MATKA ANTOI ITSELLENI?	6
4.1	KERTAUSTA	
4.2	UUSIA NÄKÖKULMIA	
5	MITÄ JÄI PUUTTUMAAN?	7
6	PÄÄTELMÄT	9

1 JOHDANTO

Matkailu avartaa, sanotaan.

Vaikka toisen asteen oppilaitoksista lähdetään yhä useammin suorittamaan opintoja ulkomaille, ne ovat kansainvälisen liikkuvuuden suhteen edelleen huomattavasti korkeakouluja jäljessä. Erityisesti luonnonvara- ja ympäristöalalla ulkomailta opiskelu on muita aloja vähäisempää (CIMO, 2013). Maailma kansainvälistyy kuitenkin koko ajan, eikä ole mitään syytä, mikseivät luonnonvara-alan ammattiinkin opiskelevat hyötyisi vaihto-opinnoista.

Tässä opinnäytetyössä tarkastelen sitä, mitä kansainvälinen työssäoppiminen tarkoittaa metsäalan perustutkintoa suorittavan kannalta. Kerron, kuinka oma kouluni, Pohjoisen Keski-Suomen oppimiskeskus, organisoii ja toteutti opiskelijavaihtohankkeen tšekkiläisen metsäopiston kanssa ja millaista oli olla osana ensimmäistä vaihtoon lähtenyttä ryhmää. Luvuissa 4 ja 5 käyn läpi kokemuksiani ja sitä, minkälaisen lisän kansainvälinen työssäoppiminen toi omiin ammattiopintoihini. Kuvituksena käytän omia matkakuviani. Lopuksi pohdin, saavutettiinkö jakson aikana tavoitteita, joihin pyrittiin. Mikä oli hyvää, mitä voisi tehdä paremmin?

2 KANSAINVÄLISYYS AMMATTIOPINNOISSA

1.1 Ammattiopinnot ja vaihtomahdollisuudet

Ammattiopiskelijalla on 2000-luvun Suomessa monia mahdollisuuksia päästä ulkomaille: erilaiset kielikurssit, vapaaehtoistyöleirit tai pidemmät, joko itsenäisesti tai jonkin järjestön kautta järjestetyt opintojaksot (Vaihtarit.info, 2013). Työssäoppiminen on kuitenkin yleisin tapa lähteä suorittamaan opintoja ulkomaille (Pohjoisen Keski-

Suomen oppimiskeskus, 2013). Se yhdistää monta hyvää puolta – vieraaseen kulttuuriin tutustumisen lisäksi tutustutaan myös työelämään, ja ammatilliset taidot karttuvat siinä missä maailmankuva avartuu.

KUVA 1: Paikallinen metsänhoitaja esittelemässä Tšekin näkymiä

Itsenäinen hakeutuminen työssäoppimisjaksolle ulkomaille voi viedä jonkin verran aikaa. On löydettävä sopiva paikka, rahoitus matkalle ja varmistettava, että jakso voidaan lukea osaksi omia opintoja. Opiskelijan kannalta helpoin ratkaisu onkin valmis koulujen välinen yhteistyöohjelma. Seuraavassa alaluvussa kerron siitä, mitä tällainen käytännössä tarkoittaa.

1.2 Oman kouluni hankkeen taustaa ja tavoitteita

Oma kouluni oli osana New Guide -nimistä hanketta (New Guide – New Methods of Guidance for Student Mobility on the field of Natural Resources). Sen taustalla on CIMO, opetus- ja kulttuuriministeriön alaisena toimiva kansainvälisen liikkuvuuden ja yhteistyön asiantuntija- ja palveluorganisaatio. CIMOn perustehtävänä on edistää

suomalaisen yhteiskunnan kansainvälistymistä koulutuksen, työelämän ja kulttuurin alueilla sekä nuorison keskuudessa (CIMO, 2013).

CIMO toteuttaa useita vaihto-, harjoittelu- ja apurahaohjelmia. Näistä Leonardo da Vinci -ohjelman kautta tuetaan projekteja, joiden tavoitteena on kehittää ammatillista koulutusta ja eurooppalaista yhteistyötä. Ohjelmaan kuuluu useita erilaisia toimintoja, kuten liikkuvuus-, kumppanuus- ja innovaatiohankkeita (CIMO, 2013). Hankkeet voivat esimerkiksi sisältää tietyn määrän opiskelijavaihtoja partnerikoulujen välillä, tarkoituksena tarjota kouluille mahdollisuus tutustua muiden maiden ammatilliseen koulutukseen, vertailla käytäntöjä ja kehittää omaa toimintaansa.

Oma kouluni teki yhteistyötä Jämsän ammattiopiston kanssa, haki rahoitusta ja sai tukea CIMO:ltä ja EU:lta. Koulut määrittelivät tavoitteikseen liikkuvuuden laadun parantamisen mm. valmennusmenetelmiä ja liikkuvuusprosessia kehittämällä sekä hyväksilukumenetelmiä helpottamalla. Partnerikouluiksi valikoitui useita oppilaitoksia ympäri Eurooppaa. Me ensimmäisenä lähtevät metsäalan opiskelijat – kaksi metsuria ja kolme metsäkoneenkuljettajaa – saimme lähteä Tšekkeihin.

2 OPISKELIJAVAIHTO KÄYTÄNNÖSSÄ

2.1 Vaihtoon valmistautuminen

Kun hanke oli varmistunut, koulu nimitti koordinaattorin, joka hoiti suuren osan käytännön valmisteluista. Lisäksi koulu mm. toimitti opiskelijoille työharjoittelussa tarvittavan Europassin ja hoiti rahoitussopimuksen, eli matkaa varten haettavan apurahan, jonka kuuluu Leonardo da Vinci -liikkuvuusohjelmaan ja on peräisin Euroopan Unionin komission varoista. Koordinaattori kävi tutustumassa kohdemaan oppilaitokseen jo etukäteen ja valmensi opiskelijoita vaihtoon. Tätä kautta saimme hyvää tietoa paikallisesta opiskelusta ja käytännön asioista, jotka tulisi ottaa huomioon. Varsinaisen työharjoitteluosuuden yksityiskohdista etukäteistietoa tuli paljon vähemmän, mikä tietysti tuotti ongelmia esimerkiksi työvarusteiden pakkaamisissa – tämä johtui enimmäkseen siitä, että hanke oli ensimmäinen laatuaan.

Opiskelijan itsensä hoidettavaksi jäi valmisteluvaiheessa virallisen työssäoppimishakemuksen täyttäminen ja kansainvälisen CV:n ja motivaatiokirjeen kirjoittaminen. Lisäksi oli huolehdittava niistä asioista, mistä normaalistikin matkalle lähtiessä: tarkastettava passin voimassaolo, hankittava matkavakuutus, eurooppalainen sairaanhoitokortti ja otettava selvää tarvittavista rokotuksista. Usein matkustavalle tämä työmäärä oli hyvin pieni.

Apurahan käytön seuraamista varten loimme myös Facebook-yhteisön, joka toimi matkapäiväkirjanamme ja johon tallensimme oppimaamme. Samalla se oli hyvä tapa pitää yhteyttä suomalaisen kouluumme ja toisiimme.

Kaiken kaikkiaan koulu tarjosi valmistautumisvaiheessa tukea tarpeeksi. Pienen ammattikoulun etu verrattuna esimerkiksi kokemuksiini korkeakouluvaihdosta onkin ehdottomasti se, että opiskelijoita voidaan ohjeistaa henkilökohtaisesti ja tilanteen mukaan.

2.2 Mitä tehtiin ja missä mentiin

Olimme siinä suhteessa onnekkaita, että saimme kuuden viikon vaihdon aikana tutustua useisiin erilaisiin paikkoihin ja töihin. Ensimmäiset kaksi viikkoa vietimme paikallisella metsäkoululla Trutnovin kaupungissa. Koulu (*Česká lesnická akademie Trutnov*) on toisen ja ylemmän asteen yhdistetty ammattioppilaitos, josta valmistuu metsureiden ja metsäkoneenkuljettajien lisäksi myös korkeamman tutkinnon saaneita metsätalouteen, ekologiaan ja esimerkiksi metsälainsäädäntöön erikoistuneita ammattilaisia.

Seurasimme alkuun erästä ylemmän asteen luokkaa, joka opetti käytännön töitä koulun metsässä, sitten työskentelimme reilun viikon koulun puuvarastolla viiden suomalaisen ja yhden tšekkiläisen voimin. Iltapäivisin saimme tutustua paikallisten opiskelijoiden arkeen.

Ensimmäisten viikkojen jälkeen suomalaisryhmämme jakaantui kahtia metsureihin ja konemiehiin. Me metsurit pääsimme kolmeksi viikoksi Krkonošen kansallispuistoon, kahteen eri kohteeseen, seuraamaan paikallisten metsänhoitajien työtä. Sen jälkeen vietimme vielä yhden viikon koululla, tällä kertaa toisen luokan mukana istutustöissä.

Kuuden viikon aikana Tšekin talvi ehti muuttua kesäksi, ja saimme kokea monenlaista – kahlasimme hangessa ja kaadoimme puita, veimme ruokaa peurojen talviaitauksiin, avasimme vuoristossa ojia lumien sulamisvesiä varten, kiinnitimme kylttejä ja valmistelimme kansallispuiston polkuja kesäkauden retkeilijöitä varten. Olimme paikalla, kun puurekka juuttui vuoristotiellä kelirikoon, kun kauden ensimmäinen juontovinssi avattiin, ja kun sammakot ilmestyivät teille ja niitä varten oli rakennettava suoja-aitoja. Saimme lopulta myös juhlia peurojen jokakeväistä vapauttamista aitauksista ja istuttaa tulevan kesän uudet taimet.

Kaiken kaikkiaan tällainen läpileikkaus antoi todella hyvän ja monipuolisen kuvan siitä, millaista metsäalan opiskelu ja työskentely Tšekeissä on.

KUVA 2. Suoja-aitojen rakennusta ja ojien kunnostusta kansallispuistossa

3 MITÄ MATKA ANTOI ITSELLENI?

3.1 Kertausta

Ennen kaikkea koko vaihtojakso toimi hyvänä kolmen vuoden opintojen kertauksena. Eteen tuli monenlaisia, yllättäviäkin tilanteita, joissa täytyi muistella kaikkea koulussa oppimaansa. Vaikka Suomessa opittuja taitoja ei juuri voinut Tšekeissä hyödyntää – tästä lisää luvussa 5 – lähes koko teoriapuoli tuli käytyä läpi paikallisten opiskelijoiden ja metsäalan ammattilaisten kysellessä siitä, millaisia meidän metsämme tai metsätyömme ovat.

Myös useampia vieraita kieliä tuli kerrattua. Olin onnellinen, että olin omatoimisesti opiskellut metsäalan sanastoa ja esimerkiksi puiden ja eläinten latinan-, englannin ja saksankielisiä nimiä, sillä kaikelle tiedolle tuli käyttöä. Osittain jo unohtunuttakin palautui yllättävän hyvin mieleen, ja kuuden Tšekin-viikon jälkeen osaan keskustella harvennuksista saksaksi sekä muistan varmasti loppuikäni, mitä *Fagus sylvatica* tai *Ips typographus* – sen lisäksi että tietenkin tunnistan ne myös luonnossa.

3.2 Uusia näkökulmia

Toinen, mitä työssäoppiminen ulkomailla kiistatta antoi, oli uusia näkökulmia omaan alaan ja ammatilliseen tulevaisuuteen. Kävin keskusteluja tulevasta urasta niin paikallisten kuin suomalaistenkin opiskelijoiden kanssa, ja sain kuulla työpaikoilla tapaamiltani ihmisiltä tarinoita alalle sijoittumisesta. Näin monenlaisia metsäalan ammattilaisia ja monenlaisia tapoja työllistyä. Ja kun ympärillä näkyi jatkuvasti uusia mahdollisuuksia ja uusia puolia omasta alasta, omaa ammatillista erikoistumista tuli mietittyä enemmän kuin Suomessa. Vaikka olen koko kolmivuotisen koulutukseni ajan halunnut päästä heti tutkinnon saatuaani palkkametsuriksi, punnitsin matkan myös muita vaihtoehtoja, esimerkiksi jatkokoulutusta tai mahdollista yrittäjyyttä. Myös tulevia kansainvälisiä mahdollisuuksia tuli jonkun verran kartoitettua.

Omaa koulutusta ja työllistymismahdollisuuksia alkoi lisäksi arvostaa enemmän kuin ennen, kun kuuli paikallisten opiskelijoiden ongelmista. Harva saa koulussa yhtä paljon

käytännön harjoitusta kuin Suomessa, ja esimerkiksi konefirmat eivät juuri palkkaa vastavalmistuneita, joilla kokemusta ei ole. Myös naisten kohdalla tilanne on hankala, sillä he eivät voi Tšekissä saada sahojen kanssa työskentelemiseen tarvittavaa lupaa. Kun miespuoliset opiskelijat opettelevat koulussa kaatamaan puita, tämä toinen puoli luokkaa siivoaa heidän jälkiään tai pitää yllä nuotiota. Näiden työkokemusten pohjalta työllistyminen ei ole helppoa – esimerkiksi kansallispuiston useammasta sadasta ulkotyöntekijästä yksikään ei ole nainen.

Tunsin lopulta olevani todella onnekas, että olen itse saanut viettää jo monta työssäoppimisjaksoa metsurina ja että minun on mahdollista saada Suomessa oman alani töitä.

KUVA 3: Tšekkiläisiä miesten töitä suomalaisittain

4 MITÄ JÄI PUUTTUMAAN?

Ehkä eniten ongelmalliseksi osoittautui lopulta käytännön perehtyminen paikallisiin töihin. Kansallispuistossa meitä kyllä kierrätettiin katsomassa paikallisten metsureiden

työskentelyä, minkä lisäksi saimme toisinaan auttaa metsänvartijoita yksinkertaisissa tehtävissä kuten roskien keruussa, opaskylttien kiinnityksessä, ojien puhdistuksessa tai polttopuiden teossa. Metsurin töitä emme kuitenkaan itse päässeet tekemään. Opimme siis paljon siitä, millaista työ kansallispuistossa on, mutta emme juurikaan mitään sellaista, jonka voisi katsoa kuuluvan oman alan taitoihin.

Tärkein syy tähän on se, että metsätyöt ovat Tšekeissä hyvin erilaisia kuin Suomessa. Vaikka olen opiskellut metsuriksi kolme vuotta, minulle olisi ollut vaikeaa ja ennen kaikkea vaarallista tehdä metsurin töitä vieraassa ympäristössä: kun maasto on huomattavan rinteistä ja puu paljon totuttua järeämpää, turvallista ja tehokasta työskentelyä varten olisi tarvinnut oppia aivan uusia työtapoja ja tekniikoita. Tuttuja apuvälineitäkään, kuten vankäreitä, koukkuja, saksia tai taljoja, ei juuri näkynyt käytössä.

Myös sukupuoli saattoi vaikuttaa asiaan. Kuten jo edellisessä luvussa kävi ilmi, naispuoleinen ammattimetsuri on Tšekeissä käytännössä laitton, ja ennakkoasenteet ovat vahvoja. Usein vasta kovan vakuuttelun jälkeen minun uskottiin todella voivan työskennellä opiskelemieni asioiden parissa, ja tämänkin jälkeen kulttuurikohtaisten uskomusten rajat tulivat toisinaan vastaan – sain kuulla esimerkiksi sahan kanssa työskentelyn vaikuttavan naisten lastensaantikykyyn. Työnvalvojat tyypillisesti osoittivat kaikki raskaammat työt miespuoleiselle matkatoverilleni ja estelivät esimerkiksi aina silloin, kun yritin siirtää vähänkään painavampia pöllejä.

Koulullaoloaikana hämäsi lisäksi hieman se, ettei meidän aina ymmärretty olevan toisen asteen opiskelijoita. Asuimme ja opiskelimme Trutnovissa, mutta omaa tasoamme vastaava opetus tapahtui pääasiassa muutaman kymmenen kilometrin päässä Svobodassa. Kävimme vierailmassa siellä eräänä iltapäivänä, näimme vilauksen erilaista koneista, simulaattoreista ja saharjoituskentistä, ja olimme kaikki aika ihmeissämme siitä, miksi meitä ei oltu sijoitettu tähän kouluun. Edes viikon mittainen lyhyt tutustuminen olisi varmasti ollut hyödyllinen, puhumattakaan pidemmästä jaksosta.

5 PÄATELMÄT

Erityisesti opintojen loppuvaiheilla tekee varmasti hyvää ottaa hieman etäisyyttä oman alansa itsestään selvinä pitämiinsä asioihin. Tässä suhteessa lyhytkin opintomatka ulkomaille voi olla tulevaisuuden kannalta tärkeä.

Omien kokemusteni perusteella voin sanoa, että kuuden viikon aikana ehti huomata jo monia ulkomailla työskentelyn hyviä ja huonoja puolia. Tärkeintä kuitenkin oli kaikki se uusi tieto, jonka valossa omaa kotimaista koulutusta saattoi arvottaa.

Vaihtelevat työkohteet takasivat sen, että saimme perehtyä laajasti tšekkiläisen metsänhoidon teoriaan. Käytännön puoli jäi kuitenkin valitettavasti aika vähäiseksi. Vaihto-opiskeluna ja uutena kokemuksena matka oli siis onnistunut, mutta “työssäoppimisjakso” oli ehkä sille nimenä hieman harhaanjohtava.

Jos vastaisuudessa halutaan opiskelijoiden oppivat mahdollisimman paljon uutta myös oman alan käytännön töistä, voi olla hyvä miettiä vaihtokohdetta tarkemmin – minkälaisessa maassa, ympäristössä tai koulussa Suomessa opittuja taitoja voi parhaiten hyödyntää tai täydentää.

Luvussa 2.2 määriteltiin joitain kansainvälistä työharjoittelua tukevien organisaatioiden tavoitteita. Näihin kuuluu ylemmällä tasolla mm. yhteiskunnan kansainvälistyminen ja eurooppalaisen yhteistyön kehittäminen. Koulut puolestaan pyrkivät käytännön tasolla parantamaan opiskelijaliikkuvuuden laatua ja kehittämään omaa toimintaansa tutustumalla muiden maiden vastaavaan koulutukseen.

Tässä opinnäytetyössä olen tarkastellut enimmäkseen niitä hyötyjä, joita yksittäinen opiskelija voi saada kansainvälisestä työharjoittelujaksosta. Koska oman kouluni yhteistyöhanke on vasta aluillaan, on vaikea sanoa, kuinka yksi matka käytännössä auttaa koulua pääsemään tavoitteisiinsa. Voisi olla mielenkiintoista seurata, kuinka projekti etenee seuraavan kahden vuoden aikana, ja kuinka paljon sen myötä saatu kokemus lopulta helpottaa kansainvälistä liikkuvuutta. Aihe on edelleen hyvä myös laajempaan tutkimukseen, esimerkiksi opinnäytetyöksi. Ehkäpä seuraavaksi lähteviltä opiskelijaryhmiltä saadaan uutta tietoa ja vertailupohjaa.

LÄHTEET

CIMO. 2013. Leonardo da Vinci. Viitattu 13.5.2013. Saatavissa www-muodossa:
http://www.cimo.fi/ohjelmat/leonardo_da_vinci

CIMO. 2013. Mikä on CIMO. Viitattu 13.5.2013. Saatavissa www-muodossa:
http://www.cimo.fi/mika_on_cimo

CIMO. 2013. Opiskelijoiden liikkuvuus. Viitattu 13.5.2013. Saatavissa www-muodossa:
http://www.cimo.fi/nakokulmia/tietoa_ja_tilastoja/opiskelijoiden_ja_oppilaitosten_kv-liikkuvuus/opiskelijoiden_liikkuvuus

Pohjoisen Keski-Suomen oppimiskeskus. 2013. Poken kansainvälisen työssäoppimisen opas. Viitattu 27.5.2013. Saatavissa www-muodossa:
http://peda.net/img/portal/2487367/uusi_Kansainvalinen_TOP_lahtevan_opiskelijan_opas.pdf?cs=1337071227

Vaihtarit.info. 2013. Yleistä tietoa vaihto-opiskelusta. Viitattu 22.3.2013. Saatavissa www-muodossa: <http://vaihtarit.info/yleistatietoa.html>